

הלכות שבת סימן שו שו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נו]

א"תא דמלתא נקט⁶⁵.

[משנ"ב ס"ק נח]

ולתפי' אפלי' אם היא עברה גדולה, כגון לעבד עבדות גלוילים, אין צריך לחלל שבת כדי להציל⁶¹, דמחלל שבת גס-כן פשוט עבדות גלוילים⁶² וכו', קמב כנסת הגדולה, דללקח חוץ לתחום בשבת לנקם נקמת אביו מרוצחים, מותר⁶³.

61 אמנם, כשמעורר שהנאנס ימסור את עצמו למיתה, ולא יעבור על עבדה זרה או גילוי עריות או שפיכות דמים, כתב לקמן (סי' שכה) ס"ק לא) שיתכן שצריך לחלל שבת עבורו. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' צ) כתב, שהואיל והסתפק בזה המשנ"ב, יש לחלל עליו את השבת, ככל ספק פיקוח נפש.

62 בביאור הדבר כתב לעיל (הקדמה להלכות שבת ד"ה וטבל), שהמחלל שבת הרי הוא כופר במעשה בראשית, ועל כן נחשב כעובד עבדות כוכבים. אכן, בדברי הרמב"ם שהביא שם, מבואר שדוקא על המחלל שבת בפרהסיא נאמר כן, וכדברי התוס' בסנהדרין (ע"ח, ב ד"ה לא). ובביאור הדבר כתב בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' מו) ע"פ דברי רש"י בחולין (ה, א), שהמחלל שבת הרי הוא כמעיד שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית, ואם כן אין זה אלא כשמחלל שבת בפרהסיא, שהרי הוא כמי שמעיד על כך ברבים, אבל כשעושה כן בינו לבין עצמו אין זה עדות.

63 בביאור הדבר, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ה סי' יח) שאולי כוונתו למצוה המוטלת על 'גואל הדם' לנקום. לפי הדעה המובאת בגמרא (מכות יב, א) שמצוה על גואל הדם להרוג את הרוצח, ונשאר שם בצע"ג.

סימן שו

דיני שבת התלויים בפדבור

[משנ"ב ס"ק א]

אע"פ (לקמ"א). ודוקא אם היא דבר שאסור לעשותו בפשט⁶⁴ וכו', ומקל מקום נכון לכתחילה לכתחילה לשאין צורך לנה פדבור⁶⁵.

1 ולומר שפלוגי מעשה מלאכה מחר, צידד האשל אברהם (בוטשאטש, מהר"ק) שמותר, כיון שאין באמירתו כדי לגרום שאכן תיעשה המלאכה, ונשאר בצ"ע.

2 ולדבר ביום כיפור אודות מאכלים שיאכל במוצאי הצום, או לדבר בפסח אודות מאכלי חמץ שיאכל לאחר החג, דעת הגר"ש אויערבך (מש"כ פכ"ט ע"ה קט) שמותר. וביאר הטעם, שגדר האיסור של 'דבר דבר' הוא, שכיון שצריך האדם להרגיש בשבת כאילו כל מלאכתו עשויה, אסרו חז"ל גם לדבר במלאכה שאסור לעשותה בשבת, שהריבור עצמו נחשב כמלאכה, ולכן לא אסרו לדבר בעניני אכילה שלא שייך בזה ענין מלאכה.

3 אמנם לעיל (סי' שו סי'ו) לגבי איסור 'ממצוא חפצך', שכתב השו"ע שמ"מ מותר לדבר בחפצי שמנים [ודרשו חז"ל היתר זה מהפסוק 'ממצוא חפצך' - חפצך אסורים אבל חפצי שמנים מותרים], כתב המשנ"ב שם (ס"ק כו) שמותר לחשוב על מה שצריך לסעודת מצוה, ולא הזכיר שיש להחמיר שלא לחשב חשבונות שאינם לצורך היום.

[משנ"ב שם]

אבל אם פשעה, אין לו לאביה לחלל שבת עבודה⁶⁶.

56 ולגבי רדיית פת, כתב בשעה"צ לעיל (סי' רנד ס"ק מ) שאף העובר בשוגג נחשב כפושע לענין זה, כיון שהיה לו להזהר שלא יבוא לידי כך.

[שעה"צ ס"ק מו]

יש לסמך אחד תרעא בחוספות שם, דלמפנה רבה יש להקל אפילו קשקשעה בתחלה⁶⁷, וקמא אין טענה רבה גדולה מאז, אולי פסוק בזה⁶⁸.

57 ולגבי אדם שהיה ביכולתו לקנות לולב מערב יו"ט, ופשע ולא קנה, ונמצא עתה מחוץ לתחום, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרנה) ס"ק ג) בשם החי' אדם, שלא ישלח לו חבירו לולב ע"י גוי, אע"פ שהוא עצמו מותר לו לשלוח גוי להביא לולב, מפני שאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך. ובשעה"צ שם (ס"ק ה) תמה על זה. מדוע פטור חבירו מלשלוח לו לולב, הרי מדין ערבות נחשב כאילו לחבירו חסרה מצוה זו.

58 ולנסוע לשבת לישוב שאין בו מנין על מנת לקרב רחוקים, וע"י זה יתבטל מתפילה בציבור, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' לו) שיש לטעון, משום שאף אם נחשבים החילונים כפושעים ולא כתינוקות שנשבו, מוטב שיעבור על איסור דרבנן לצורך מצוה גדולה זו של קירוב אחינו הטועים, וכ"ש כשאנו עובר על איסור, אלא מבטל מצוה, שהרי לדעת השד"ח (בללים מערכת האליף כלל רפו, ובפאת השדה שם אות נז) בביטול מצוה אומרים 'חטא כדי שיזכה חברך'.

[משנ"ב ס"ק מ]

קמב המגן-אברהם: צריך ציין אם תבת קטנה ורוצים להוציאה מקלל ישראל, אם יעשה הגדול חטא בשבילה⁶⁹ וכו', דאומרים: חלל עליו שבת אחד כדי שישמר שבתות הרבה⁶⁰.

59 ספק זה, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ה סי' יח) שאינו אלא לגבי אחרים הבאים להצילה, אך אביה ודאי שחייב להצילה, שהרי מחוייב להשיאה, וכל שכן שמחוייב לדאוג שתהיה כשרה לדת ישראל, ואם כן אין הוא חוטא בשבילה, אלא בשביל חיוב המוטל עליו [וראה במה שכתב במקורא (יו"ד ח"ב סי' קיג) על דברי השעה"צ לעיל (ס"ק מר)].

60 ואף שהטעם שמותר לחלל שבת כשיש פיקוח נפש הוא משום 'וחי בהם', וכאן לא שייך טעם זה, שהרי אין כאן סכנה גופנית, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' לו אות ג) שמ"מ מותר לעשות כן, כיון שיש טעם נוסף להתיר חילול שבת במקום פיקוח נפש, והוא 'חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה', וכל אחד מטעמים אלו בפני עצמו מתיר חילול שבת במקום פיקוח נפש, ומטעם זה יש לחלל שבת עבור עוברים, למרות שלא שייך בהם וטעם של 'וחי בהם'.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שׁוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

וְאָפֵלֹא אִם יֹאמַר לֹא־יִנְיָהֲדִי וְיִשְׁכַּח לוֹ פְּעֻלִּים אֲחֵר הַשָּׁבָת, בְּצִנֵּן אֶסְיִירָהּ. (11) וְלֹמַר לִכְבִּי בִשְׁבֶּת שִׁיכֻרוֹ בַּמִּתְנָאִי שֶׁבֶת אוֹכֵל מִתּוֹךְ פְּסוּלֵת לְצוּרֶךָ מִחֵר, אוֹ לֹמַר שִׁיעוּשָׁהּ כִּן בְּעֶצְמָהּ, הַסְתַּפֵּק הַגִּישׁוֹ אִיעֲרֹבֶךָ (שֶׁשׁ"ב פִּכְיֵט הַע' קָטן) אִם הִדְבֵּר אֲסוּר, שֶׁאֵין שְׂמִטוֹר לְבִירוֹ כִּן בִּשְׁבֶּת, שֶׁהִי אֵינוֹ אוֹכֵל לֵאלֹתֶיךָ, מִיָּמָּה עֲצֻמַּת פְּעוּלֵת בְּרִירָה זוֹ אֵינָה מְלֹאכָה אֲסוּרָה.

[משנ"ב ס"ק י]

כִּיִּן שְׁאִינוֹ אָמַר לוֹ בְּכֻדָּשׁ בְּכֻדָּשׁ (מִזְמֹר¹²) וְכו', וְאַפְלוּ הָרֶךְ רָמַז לַעֲשׂוֹת
בְּשִׁבְתָּ אֶסּוּר¹³, הֵחֵם בְּשִׁמְרָמוֹ לוֹ בְּשִׁבְתָּ וְיִפְאֵל עַל זֶה, חֲמִיר טִפְפִּי¹⁴.

12) ואף על פי שחייב אדם למחות בנכרי העושה מלאכה בחפצו בביתו, אפילו אם עושה הנכרי את המלאכה מעצמו, כמבאר לעיל (סי' רע"ט ק"א), ביאר הגר"נ קרליץ (הוט שני ח"ג פפ"א סי"ג ג ד"ה היוצא מזה) שכיון שיסוד חובת המחאה היא שלא יראה הדבר כאילו עושה הנכרי את המלאכה בשליחות הישראל, אם כן באופן שאין ממשי הנכרי מעוררים חשד שהוא עושה את המלאכה לצורך ישראל, או על דעתו, אין חובה למחות בידו, והוא האופן מדובר כאן נזרחה להלן (סי' ק"א), שמדובר כאן באופן שהנכרי מוסיף נר בבית הישראל.

13) ואף לרמזו בתנועת יד מסוימת, כתבו החיי אדם (ח"ב כלל סב ס"ב) והבן איש חי (שנה ב פ' וישלח אות ט) שאסור.

14) ואף על פי שרמזו שלא נאמר בלשון ציווי, כגון לומר להנר אינו מאיר יפה, כתב המשגיב להלן (ס"ק עו) שמותר, ביאר הגר"צ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק ג' ר"ה היוצא מזה) שמי"מ לומר לנכרי 'למה לא עשית דבר פלוני', הוא רמז הנאמר כעין דרך ציווי, ולכן אסור לאומרו בשבת.

[ביה"ל ד"ה ואפלו]

עושה מעצמו בשבת, ויכמו שנוצר בסוף הסעיף במשנה ברוכה¹⁵).

(15) ושם פירש, שמדובר כשאין הישראל נהנה ממש ממלאת הנכרי, כגון שיש כבר נר דולק, והנכרי רק מוסיף אור, ולכן אין חובה למחות ביד הנכרי אע"פ שהנר הוא של ישראל, שכן שאין הנאה גמורה ממלאת הנכרי, לא גזרו בזה. וכן מבואר בחיי אדם (ח"ב כלל סב סי"ג), בשו"ע דרב (סי' רמג, מהדור"ב), ובכללית שבת (רי"מ אמירה לשיבד כוכבים ס"ק ה), וכן משמע בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' מז אות ב). [וראה בארחות שבת (ח"ב פכ"ג הע' כד) שהביא מהגר"ר דוד פיינשטיין שאמר שהמנהג בזה כדברי הרי" ארס].

אמנם במשנה לעיל (סי' רעו ס"ק לו) כתב, שנכרי חבא להוסיף שמן בנר של ישראל, חייב הישראל למחות בו, וכן כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב יד אות א) שאין היתר לרמוז לנכרי להוסיף נר כשהנר של ישראל, או בנר של נכרי בבית הישראל, הואיל ומחוייב למחות בו על מלאכה זו. ולדעת הגר"ש אלישיב (מלכים אומניך פ"ד הע' ד) אסור לרמוז לנכרי אפילו שלא בדרך ציווי, ואפילו לכבות את האור, שאין בו הנאה חיובית כלל, אם הוא שייך לישראל או בבית הישראל אסור לרמוז לו, הואיל ומחוייב למחות בו על מלאכה זו. וכן רעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ג עמ' רח-ר), וראה בארחות שבת שם משיב דעתו (בזה) וראה מה שכתבנו לקמן (ס"ק עז) בדעתו.

ואף כשמתכוין הישראל לצאת מהחרד ולא להנות מן הני שמדליק הנכרי בליל, כתב לעיל (סי' רעו ס"ק יא) שצריך למחות בו, אמנם, באופן שמדליק הנכרי מלבתיחילה במקום שלא יהנה ממנו הישראל אח"כ, כתב בשע"צ לקמן (סי' תרי ס"ק י') שאין להישראל צורך למחות בו.

[משנ"ב ס"ק א]

ובתשובת הפ"ח סימן קמו מתיר מי שיש לו חוב אצל האנס וכו', דבמקום פסידא לא גזרינן (גור"י) וכו', ואסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון בשבחו⁵.

(*) ואף שבש"ע לקמן (סי' שלד סי"ב) הובאה דעה שאין לטלטל דברים המוקצים בשבת אפילו במקום הפסד, וכן כתב המש"ב (שם ס"ק עו) שלא התירו לעבור על איסור דרבנן בשביל הצלת ממון, תירץ בשו"ת הבי"ח (שם), שיש לחלק בין טלטול מוקצה שהוא מעשה בידים והמטלטל נחשב כמזלזל באיסורי שבת, ולכן ישנה דעה האוסרת טלטול מוקצה אפילו במקום הפסד, משא"כ בדיבור, שאינו נחשב כמזלזל בשבת כל כך. הוסיף שכיון שהתירו חכמים לדבר דברי חול עבור צרכי רבים, כל שכן שמותר לדבר דברי חול בשביל למנוע הפסד ממוני אפילו מיחיד, שהרי התורה חסה על ממונם של ישראל.

5) כוונתו, למה שכתב בשו"ת מהרש"ם (ח"מ סי' קה) שאם שמעון חייב ממון ללוי, שאסור לראובן בעל דינו של לוי, לבקש משמעון שיעבב בידי את הממון הזה עד שיתפרר דינו של ראובן עם לוי.

[משו"ב ס"ק ב]

וְגַם אִין פֶּהֶם דְּבִרֵי גִנְאֵי וְקִלּוֹת רֹאשׁ, דְּאִי לֹאוּ הִכִּי אִפְלוּ מֵעַט אֲסוּרָה.

6) מקור איסור זה, כתב לעיל (סי' קנו סוף ס"ק ר) שנלמד במגרא (יומא יט, ב) מהפסוק 'ודברת בם - ולא דברים בטלים', דהיינו דברי גנאי וקלות ראש, ולא הבא מכלל עשה, עשה. ובספרו חפץ חיים (פתיחה, עשין, באר מים חיים ס"ק יב) הסתפק, אם עשה זה הוא מדאורייתא, או שהלימוד מהפסוק אינו אלא אסמכתא בלבד. וכתב שעל כל פנים בודאי עובר בכך על ביטול מצות עשה של תלמוד תורה.

ולענען שיחה בטילה שאין בה דברי גנאי וקלות ראש, אלא שאין בה שום צורך כלל [נכון צורך פרנסה וכדו']. כתב לעיל (סי' קנא ס"ב) שבודאי ראוי לאדם להמנע מזה תמיד. וכן ציין בספר חפץ חיים (שם) לדין המובא בשו"ע להלן (טט"ז) שאפילו סיפורי מלחמות הרי הם בכלל 'מושב לצים', ואפילו בחול אסור להתעסק בהם, ולהלן (ס"ב בז) כתב, שאין שיחה בטילה ראויה ליראי חטא.

[משנ"ב ס"ק ד]

שלא ירבו בו יותר מדי מעשים בטול תורה).

7) ובגדל מעלת לימוד תורה בשבת, אמר החפץ חיים (דובא בל אליהו חיא מעשים והנהגות רשימה ה) שכוין שכל מצוה שעושים בשבת שקולה כתר"ג מצוות, ולדעת הגר"א אפילו לימוד של אות אחת בתורה הרי הוא מצוה [ובשנות אליהו (פאה מ"א מ"א) כתב יתיבה] אי"כ הלומד תורה בשבת שכרו כמקיים מצוות רבות מספור. ובבן איש חי (שנה ב' פ' שמות בהקדמה) כתב בשם המקובלים, שלימוד תורה בשבת גדול מלימוד תורה ביום חול אלף פעמים.

[משנ"ב ס"ק ה]

רק לאמר לו 'שבת טובא' וכו', כְּדִי לִקְרֹא "נְכוּרַת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת"¹⁸).

8) ואף לענין קידוש, כתב בבב"ל לעיל (סי' רע"א ס"ב ד"ה דאינתקש) בשם הרעק"א, שיש להסתפק אם יוצאים ידי חובת הקידוש באמירת 'שבתא טבא'.

[משנ"ב ס"ק ח]

כָּל דָּבָר שֶׁאֲסֹד לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת מִצֵּד הַדֵּין, אֲסֹד לֹאמֹר
לְאִינֵי יִהְיֶה (לַעֲשׂוֹת⁹¹), אָבֵל בְּרֹכֵר שֶׁאִינוֹ
בַּעֲלָמָא, שְׂרִי לֹאמֹר לְאִינֵי יִהְיֶה (לַעֲשׂוֹת¹⁰¹).

(9) ואף אם אסור לעשותו רק משום 'עובדין דחול', מבואר בדבריו לקמן (סי' שיג ס"ק נו) שאסור לימור לנכרי לעשותו.

(10) ולעמץ דבר שנחלקו בו הפוסקים, ולדעת האחרים אינו אלא מדרבנן, כתב בכלכלת שבת (דיני אמירה לעובד כוכבים סוף ס"ק ז) שמותר לומר לנכרי לעשותו.

(ב) דְּבָרִים בְּטָלִים אֲסוּר לְהַרְבוֹת: הגה ובני־אדם שֶׁסְּפִיר שְׁמֵעוֹת ודְּבָרֵי חַדוּשִׁים הוּא (ג) עֵגֶל לֶהֱם, (ד) מֶטֶר (ו) [נ] (ה) לִסְפֹּרם בְּשֶׁבֶת כְּמוֹ כַּחַל, אָכַל מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֵּג, אֲסוּר לֵאמֹרם (ו) פְּדֵי שְׂחֵתְעֵנֶג בְּהֶם חֲבֵרָה (ח"ה ס"ו ס"א):

ב (ז) *יֵאָסוּר לְשַׁפֵּר פּוֹעֲלִים, ה'לֹא לומר (ג) לְאֵינוֹ־יִהְיֶה (ח) לְשַׁכֵּר לוֹ פּוֹעֲלִים (ט) בְּשֶׁבֶת, יֵאָה־עַל־פִּי שְׁאִין הִישָׁדָל צִרִיד לְאוֹתָהּ מְלֹאכָה אֲלֵא לְאַחֵר הַשֶּׁבֶת, שֶׁבֶל מֶה שֶׁהוּא אֲסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת אֲסוּר לומר לְאֵינוֹ־יִהְיֶה לַעֲשׂוֹתוֹ, *יִנְאָפְלוֹ לומר לוֹ קֹדֶם הַשֶּׁבֶת לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת אֲסוּר. "אָכַל מֶטֶר לומר לוֹ אַחֵר הַשֶּׁבֶת לֵמַה לֹא עָשִׂיתָ הֵבֵר פְּלוֹנִי בְּשֶׁבֶת שְׁעֵבֵר, (י) אֶה־עַל־פִּי שֶׁמְכִין מִתּוֹף הֵבֵרְיוֹ (יא) שֶׁרְצוֹנוֹ שְׁשַׁעֲשֶׁנֶּה בְּשֶׁבֶת הַבָּהָה: ג *טֵאָסוּר לִתֵּן לְאֵינוֹ־יִהְיֶה מַעוֹת (יב) מַעֲרֵב־שֶׁבֶת לְקִנּוֹת לוֹ בְּשֶׁבֶת, (יג) "אָכַל יָכֹל לומר לוֹ קִנְיָה

ט רא"ש שם ורבינו יצחק פרק י' ושאר פוסקים י' תנחות מרדכי פרק קמא דשבת ותפלות ממנוי פרק ו'

הלכות שבת סימן שז

לַעֲצֹמֶךָ וְאִם אֶעֱטֹרְךָ אֶקְנֶה מִמֶּךָ לְאַחֵר הַשָּׁבֶת: ד *כִּמְתֵּר לָתֶת לְאִינוֹ-יְהוּדֵי מְעוֹת (ז) (יד) מִצֶּרֶב-שָׁבֶת לַקְּלָבוֹת לוֹ, (טו) וּבְלִבֶּךָ שְׂלֵא יֵאמֹר לוֹ קָנֵה בְשֶׁבֶת: הַגֵּה וְכֵן מִסֵּר לָתֵת לוֹ בְּגָדִים לְמִכְרֵהוּ, וּבְלִבֶּךָ שְׂלֵא יֵאמֹר לוֹ לְמַכְרֵךְ בְּשֶׁבֶת (כ"י בִּשְׁם סִמְיָג). (טז) מִי שֶׁשִּׁכַּח אִינוֹ-יְהוּדִי הַלּוּלִיף (ס) סְחֹרְתֵּךְ! וְכֵן הָאִינוֹ-יְהוּדִי וּלְקַחְתָּהּ (יז) מִבֵּית יִשְׂרָאֵל בְּשֶׁבֶת, אֲסוּר, וְהָיוּ (ו) עוֹנְשֵׁין (יח) הַעוֹשֶׂה (וּבְיַד יְרוּחַם חַיִּיב): ה' לְדַבֵּר שְׂאֵינִי מִלֵּאכָה וְאֵינוֹ אֲסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת (יט) אֲלֵא מִשִּׁים שָׁבוֹת, מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לִזְמַר לְאִינוֹ-יְהוּדֵי לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת, (כ) וְהוּא שִׁוְהֵיחָה שָׁם (כא) מִקְצֵת חֲלִי [*] אוֹ יִהְיֶה צָרִיף לְדַבֵּר (כב) צָרָה הִרְבֵּה אוֹ מִפְּנֵי מִצְוָה. פִּיגֵד, אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל לְאִינוֹ-יְהוּדֵי בְשֶׁבֶת לַעֲלוֹת בְּאֵילָן לְהִבְיֵא שׁוֹפֵר לְחַקֵּעַ תְּקִיעַת מִצְוָה, אוֹ *לְהִבְיֵא מִיָּם דְּרָף חֲצֵר שְׂלֵא עָרְבוּ לְרַחֵץ בּוֹ הַמַּצְטָעֵר. (כג) הַיֵּשׁ אוֹסְרִין: הַגֵּה וּלְקַמֵּן סִמֵּן תִּקְפוּ פֶסֶק לְהַתִּיר, וְעַן לַעֲלִי (ד) סִמֵּן רַעוּ סִמֵּן ב' דִּישׁ מִקְלִין (כד) אֶפְלוּ בְּמִלֵּאכָה דְּאִזְרִיתָא, וְעַן שָׁם סִמֵּן ג': ו' יֵאֲסוּר לְחַשֵּׁב חֲשׁוֹנוֹת אֶפְלוּ אִם עָבְדוּ, כְּגוֹן כֶּף וְכֶף מִקְלִין

שערי תשובה

[*] או יהנה צריך לזכור ערך הנהגה. וכתב בשאלת יצחק ח"ב סימן קלט לצדד להחיר לקסר לא"י פאקייס פרנגליה וקא"י השליש ימסר בשבת לפאקיס"ל. אף שקא"י צריך לכתוב, ע"ש. ובשנית ונעצקת פמיר לשלח לאינויהדי לילך לפני פרקאות לחשפול לקבות חוב מקא"י אם הוא הפסד מקדח הנס שהצדדאור של גוים יתבאר בכתב שלחם, ביון שאם לא יעשה בן היום יפסיד: ועין במו"ש, וע"ל סימן רנב ס"ב. ובס"ח פתב דא"ל דדור אדם בעיר ישום השוק בשבת כי א"א שלא יחטא. ואם השוק אינו בשכונת היהודים שרי, כנה"ג. וכתב עוד הש"ז: ו"ל מה שהחירד אם לא זכר לו שיקנה בשבת, מ"מ לא יהנה ישראל ממנו באותו שבת דעכ"פ עשה בשביל ישראל. ע"ש: (ה) סחורתו. אפלו יחד לו מקום וקצץ, ע"ל סימן רנב ס"א. מיהו אם לאינויהדי לקחה בבית ישראל קום השבת, אע"פ שמפליג בשבת, שרי, מ"א: (ו) ע"ש. (*). בקכון, ואם אין לו במלקות, ואם טעה שסבר שממיר, אין פונשין אותו, ונאמן לומר ששעה בשוגג, ר"א ששון סימן קנו: (י) סימן רעו. שם ס"ב פסק רש"א ד"ש להחמיר, (*). זמן שניקח ב"ת דין פסקיה.

פאור הלכה

קשאין נותן לו מצות, כיון דקאמר לו שיקנה בשבילי¹⁸⁷¹): * מתר לתת לאינר-יהודי וכו' ובלבד וכו'. עין במשנה ברובה סעיף קטן יד דדוקא בשקצץ לו שבר צביו זה. ואם היה אפשר לו לקנות ולמכור מבעוד יום, וסך אפילו בלא קצץ, ויכמו ששטר באגרת לעיל ברמ"ז, אם יכול להגיע לבית הסמוך לחומה מבעוד יום אף שהוא הולך אחר כך בשבת [הג"א. וכתב בדפאן זה מירי שלשון צדקה. ולכן לא הוקיר וקאן בשקצץ]: * להדיא מים דרך קצר ושללא ערבו. והוא הדין דבר, וכן מוכח ברמלה וכן בירושלמי סימן רס סעיף ו. ודוקא בשבת¹⁸⁷² ברמ"ז דבר, וכן הסכים באליה רבה בשם כמה פוסקים, ודלא

אמר לו הישראל: ראה שאני צריך לילך לדרך במוצאי שבת, הרי גס-כף ממקדיר יום השבת בפרוש. כתב הש"י, דמה שהתירו אם לא זכר לו שיהיה בשבת, מפל מקום לא יתנה והשנאל ממנו באותה שבת, דעל-פל-פנים עשה בשביל ישראל, דאף שמידי בנה שקצץ לו שבו, כדלעיל בסעיף-קטן יד, לא מהני, (י) אבל האליה רבה והתוספת-שבת חולקין עליו. כתב בספר חסידים: אל ידור אדם בעיר שיום השוק הוא בשבת, כי אי אפשר שלא יחטא, ואם השוק אינו בשבתנו שרי: (טז) מי ששכר וכו'. דאף (יח) שקצץ לו שכר עבור זה ולא יחד לו שילויכנו בשבת, ואינו יהודי אדעתא דנפשה לזכות בשבת, אפלו הכי אסור, בין שלוקח מבית ישראל בשבת, וכדלעיל בסימן רנב סעיף א. ובענינו שהסחורה היא של ישראל, (יט) אפלו יחד לו מקום והניח שם הסחורה לא מהני: (יז) מבית ישראל בשבת. אבל (כ) אם לקחה קדם שבת, אף-על-פי שפמליג בשבת מחזין לתחום, שרי, (כא) בין שקצץ לו שכר ואדעתא דנפשה קעביד, כמו שנתבאר בסימן רנב: (יח) העושה. לפי עשרו במזון, או^א) בטלחות אם אין לו ממון. ואם טעה וסבר שמהר, אין עולשין אותו, ונאמן לומר שונג הניתי [אחרונים]: ה' (יט) אלא משיום שבות. אבל דבר שאסורו מן התורה אסור על-ידי אינו-יהודי^א) אפלו לדרך מצוה^א). כדלקמן בסימן שלא סעיף ר, (כז) ועל-כן אסור לומר לאינו-יהודי להדליק נר כדי ללמד ולהתפלל: (כ) והוא שיהיה שם וכו'. דכיון שהאסור אינו אלא מדיבנו, ואסור אומיה לאינו-יהודי הוא גס-כף רק מדיבנו^א), וקוי שבות דשבות, לא גזרו כאפנים אלו^א): (כא) מקצת חלי. דאלו בחלי ממש הכולל כל הגוף או שיש בו סכנת אבר, אפלו ישראל עושה שבות לחד דעה, כמו שכתוב סימן שכח סעיף יז. (כג) ודע, שאין קומין דבר לזכר בענין השבותין, ואין להם להסיר אלא מה שאמרו חכמים, דלגבי מילה לא התירו שבות דאמירה לאינו-יהודי במקום מלאכה דאורייתא, כמו שכתוב סימן שלא סעיף ר^א), ובני לזכות בית בארץ-ישראל מתר^א), כמו שכתוב סימן שו סעיף יא: (כב) ערך הרבה. עין במגן-אברהם שמיסך דנוקא במקום הפסד גדול^א), אבל בלאו הכי אין להקל כלל, (כד) ובאליה רבה מפקפק אפלו באפן זה. ועין בסעיף יט לענין סחורה הנפסדת על-ידי גשמים^א): (כג) ויש אוסרין. דסבירא להו, דנוקא במילה שרי הגמרא שבות דשבות ונגזר להביא דרך חצר שאינה מערכת האזמל על-ידי אינו-יהודי למול בן משום דהיא עצמה נתינת שבת, אבל לא לערך מצוה אחת. ועין בלבוש ובאליה רבה והלכה גדעה ראשונה: (כד) אפלו במלאכה דאורייתא. על-ידי אינו-יהודי במקום מצוה, מיהו, כבר כתב רמ"א לעיל דיש להחמיר בזה, (כז) וכן עקרו^א), כי דעה זו היא רק דעת חידושה, והר"ף והרא"ש והרמב"ם

(*) וּכְהַיּוֹם אֵין בּוֹהֵג זֶה.

שער הציון

(יג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְאֵלֶּיהָ רַבָּה וְשׂאֵ: (יד) עֲלֵת־שֹׁבַת וּמִגֵּן־אֲבָרְהָם וְטָו וְאֵלֶּיהָ רַבָּה: (טו) אֵלֶּיהָ רַבָּה וּלְבִרְשֵׁי־שָׂדֶה, וְחֶלְקֵי עַל הַמִּגֵּן־אֲבָרְהָם שֶׁפָּסַל בָּהֶּן: (טז) טָו־וְשׂאֵ: (יז) וְיִצְחָאִים מִלְּעִיל סִימָן רַבֵּן מִעֵיף ה', עֵצֵן שֵׁם. וְאִף לְהִשְׁתַּאֲוֹרִים שֵׁם אֶפְסֵר דְּוֹקָא בְּשִׁשְׁשָׁה הַעֲוִיָּהוּדִי מִלֵּאכָה דְּבִרְתוּנָה וְלֹא בְּקֶבֶץ וּמִכִּידָה [נִאֲרָא] אִף בְּשִׁוְהָה מִיזִי מִאֶחָד אֶפְסֵר דִּישׁ לְהַחֲמִיר. דִּקְסִתָּא בְּנִתָּה הָעִוְיָהוּדִי שִׁינָּה כְּמוֹ מִיד. וְכִמְוֹ שֶׁבֶת הַמִּגֵּן־אֲבָרְהָם בְּרִישׁ סִימָן תַּקְנוּ. עֵצֵן שֵׁם. וְהַחֲסִיפִת־שֹׁבַת הַעֲמִיקוּ פֶה: (א) הֵאָדָה הַעֲמִיקוּ בְּשֵׁמוֹ זֶה לִירְנָא, וְבִאֲבֵת לֹא שִׁיטָא אֵל שֶׁם בָּהֶן, עֵצֵן שֵׁם: (יח) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת (יט) מִגֵּן־אֲבָרְהָם אֵלֶּיהָ רַבָּה וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (יח) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (כ) הֵאָדָה הַחֲסִיפִת־שֹׁבַת וּפְרִקְסִי־שֵׁם: (כא) עֲקִידָה אִף זֶה אֲסִדֵּר: (כב) מִגֵּן־אֲבָרְהָם שֵׁם: (כג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם שֵׁם: (כד) וְהֵאָדָה שֶׁבֶת צִרְרָה רַבָּה: אֶפְסֵר דְּוֹקָא בְּדִבְרֵי שְׂהָא צִרְרָה הָעִוְיָהוּדִי: (כה) כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁמֵים לִירְנָח פֶּה הַמְצַעֵר: (כו) טָו־וְשׂאֵ וְרִשִׁי לְעִיל בְּסִימָן שֵׁר, עֵצֵן שֵׁם: (כז) הַמְצִיר־לִשְׁנָה: (כח) וְהֵאָדָה שֶׁבֶת צִרְרָה רַבָּה: אֶפְסֵר דְּוֹקָא בְּדִבְרֵי שְׂהָא צִרְרָה הָעִוְיָהוּדִי: (כט) כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁמֵים לִירְנָח פֶּה הַמְצַעֵר: (ל) טָו־וְשׂאֵ וְרִשִׁי לְעִיל בְּסִימָן שֵׁר, עֵצֵן שֵׁם: (לא) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לב) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לד) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לה) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לו) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לז) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לח) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (לט) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מ) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מא) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מב) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מד) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מה) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מו) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מז) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מח) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (מט) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נ) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נא) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נב) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נד) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נה) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נו) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נז) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נח) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (נט) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (ס) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סא) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סב) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סד) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סה) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סז) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סח) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סט) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סא) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סב) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סד) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סה) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סז) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סח) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סט) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סא) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סב) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סג) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סד) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַת: (סה) מִגֵּן־אֲבָרְהָם וְיִסְתַּפֵּת־שֹׁבַ

הלכות שבת סימן שז

המשך מעמוד קודם

ח"א מכתב יג אות א) שאע"פ שמלאכת כיבוי היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, וא"כ נחשבת אמירתו לנכרי כ"שבות דשבות' במקום צער, מ"מ אין לעשות כן, ועי"ש מה שכתב בטעם הדבר. אכן, לגבי כיבוי חשמל [שאינו ממוצב] באופן זה, הן הגרש"ז אויערבך (שם) שמא יש להחזיר, מאחר והלחיצה על מתג החשמל אינה מכה את האור שכבר דולק בנורה, אלא מונעת הדלקות נוספות המתחדשות כל רגע, והאור כבה מאליו.

[משנ"ב ס"ק כד]

מיהו, כְּכָר פֶּתַח רַמ"א לְעִיל דִּישׁ לְהַחֲמִיר בָּהּ, [וכן עק"ר²⁶].
26) ואף במקום שמלבד המצוה יש גם צורך גדול בדבר, כתב לעיל (סי' רעו ס"ק כד) שהשל"ה החמיר בדבר [וראה מה שכתב לעיל (סי' שו ס"ק מז)].

אכן, במקום הצלת רבים ממכשול, כגון שנקרע העירוב וכדו', כתב לעיל (סי' רעו ס"ק כה) שמותר לומר לנכרי לחקנו, אפילו אם יצטרך הנכרי לעשות עבור זה מלאכה דאורייתא.

[ביה"ל ד"ה אסור]

שפספספס לאסור אפילו לשאין נוח לו מעות, כיון דאומר לו שיקנה בשבילי²⁷.
27) ובמשנ"ב לקמן (סי' תקיז ס"ק ט) כתב בפשיטות, שאם אמר לנכרי בערב שבת לקנות עבורו ושיחזיר לו את המעות לאחר שבת, אסור.

הלכות שבת סימן שז

המשך מעמוד קד

מוקצה. וכן מבואר בשו"ת אגרות משה (ח"ה סי' כב אות א), שבזמננו באופן שאי אפשר לקרוא את המכתב, הרי הוא מוקצה, אלא אם כן יחד מבעוד יום או שהשתמש בו מבעוד יום לסמן מקום בספר וכדו'.
62) ולגבי ישראל מומר, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיח ס"ק ח).

[ביה"ל ד"ה טוב]

אינני בטעם שלא יקנה מקלאכת שבת⁶³.

63) אמנם, בביאור דג"א (ד"ה לקרות) כתב שהדבר תמוה, שהרי השר"ע לקמן (סי' תקטו ס"א) נקט שזהו טעם האיסור, וכן מבואר במשנ"ב שם (ס"ק ז).

הלכות שבת סימן שז

המשך מעמוד 206

ועיתונים שכתובים בהם ענינים מצערים, כתב הקצות השולחן (סי' קז בדה"ש ס"ק מג) שאסור לקרותם, משום שמביאים לידי צער בשבת.

[משנ"ב ס"ק סח]

[וכן נ"הגין לְהַחֲמִיר].

71) וכן לקרא עיתונות מקצועית של רפואה או ידיעת הטבע, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק כד אות ב) שמותר. ולעין בספרי בישול, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ט הע' קטז) שיתכן שיש להחזיר, מפני שלא כתוב בהם אופני הבערת האש

סי' נו ס"ק ד) שחז"ל שקלו דבריהם בפלס, ואסרו דברים שיכולים לגרום ולחול בשמירת השבת, ואילו דברים שהיתרם מתקבל יותר בעיני בני אדם, הקילו בהם, ואין לדמות לזה שבותים אחרים, לפי שאין אנו בקיאים לשער דבר זה. ובאופן אחר כתב, שחז"ל חילקו בין מעלת מצות מילה למעלת מצות ישוב ארץ ישראל, והוסיף, שאף לטעם זה, אין לדמות מצות אחרות לאלו, לפי שאין אנו בקיאים לשער את משקל המצוות.

[משנ"ב ס"ק כב]

דְּרִינָא בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד גְּדוּלָּה²⁸ וכדו', הַפֶּסֶד עַל-יְדֵי גִשְׁמִים²⁹.

23) ואם יכול למנוע את ההפסד מערב שבת, כתב בשע"ח"צ לעיל (סי' רמד ס"ק לה) שצריך לעשות כן, ולא יחלל שבת ע"י ישוב דשבות.

24) שם (סי' סח) סתם להחזיר במקום הפסד מרובה, כדעת המג"א, וכן כתב לעיל (סי' רמו ס"ק יח) ולקמן (סי' שלד ס"ק ח). וכן משמע בדבריו לקמן (סי' שטו ס"ק לג). אמנם, לקמן (סי' שיז ס"ק כה) סתם להקל במקום צורך גדול, אפילו במקום שאין בו הפסד כלל.

[שע"ח"צ ס"ק כד]

ומה שכתב 'צ"ח הרב' אֶפְשָׁר דִּיקָא בְּדַבְרֵי שְׁהוּא צַעַר הַגּוֹי²⁵.

25) אך לומר לנכרי לכבות את הנר עבור אדם [ברא] שאינו יכול להירדם, ומצטער על ידי כך מאוד, כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת

[משנ"ב ס"ק נה]

דְּהֵלָא רָאוי לְצַר עַל-פִּי צְלוּחִיתוֹ⁶¹ וכדו', שְׂכִיבָא לוֹ מִחוּץ לְקַתוּם⁶².

61) ואף בזמננו, שאין רגילים להשתמש בניירות ככיסויי לכלים, דעת הגרש"ז אויערבך (טלטולי שבת עמ' יג אות יב) והגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ו הע' לט), שמי"מ אין מכתבים נחשבים מוקצה, מפני שרגילים להשתמש בהם כסימניה בתוך ספר. אכן, דעת הגרש"ז אלישיב (שלמי יהודה פ"ב הע' כא) שאם אין מצוי נכרי שיפתח את המעטפת, דינו של המכתב כמוקצה, הואיל ואין הדרך להשתמש בו לפני פתיחתו לכסות בו בקבוק או להניחו כסימניה בספר, ורק לאחר פתיחתו, שאינו מקפיד לכסות בו בקבוק, אינו

ח"ג פ"ג ס"ק ב) שהם מוקצה, ואסור לטלטלם כעצים ואבנים.

עיתון אשר דברו פרסומות ועניני מסחר ויש בו מעט דברי תורה, דעת הגר"ח קניבסקי (מנוחה שלמה שם) שמותר לקרוא את דברי התורה, אפילו כאשר רק דף אחד בעיתון עוסק בהם, אך לדעת הגר"נ קרליץ (שם עמ' רלט) אין לקרוא אפילו את דברי התורה שבעיתון, מפני שכולו מוקצה. והוסיף, שאף אם נפל עיתון כזה על הרצפה, צ"ע אם מותר להרימו, ובארוחת רבינו (ח"א עמ' קמ) הובא בשם החזו"א, שאף עיתון שרובו דברי תורה אסור להרימו מהרצפה, משום מוקצה.

